

Eigen betutteling eerst!

Verslag van de bijeenkomst 'Europese verkiezingen Cultuur en Media: Hoe pluriform mogen we zijn?' op 20 maart 2009 te Amsterdam

Organisatoren: SICA, Boekmanstichting, Kunsten '92 en Europees Parlement Bureau Nederland.

Verslag: Anita Twaalfhoven, hoofdredacteur Boekman

Fotografie: Maarten Van Haaff

In de aanloop naar de verkiezingen voor het Europees Parlement op 4 juni 2009 vond in Felix Meritis een discussiebijeenkomst plaats onder de titel 'Europese verkiezingen Cultuur en Media: Hoe pluriform mogen we zijn?' Tijdens deze bijeenkomst stonden de positie van de dagbladders en de publieke omroep en de cultuuragenda van Europa centraal.

In een rondetafelgesprek voelde discussieleider Ad 's Gravesande een drietal sleutelpersonen uit de mediawereld aan de tand over de huidige ontwikkelingen rond de dagbladen en publieke omroepen. Kees Spaan (Nederlandse Dagbladders), Lennart van der Meulen (voormalig netcoördinator en aankomend directeur VPRO) en Hans Maarten van den Brink (Mediafonds) gaven een schets van de uitdagingen waar de media in het digitale tijdperk voor staan. De dagbladen kampen onder meer met teruglopende inkomsten omdat lezers hun informatie in toenemende mate van internet halen en adverteerders hen op die weg volgen. De publieke omroepen zijn steeds actiever op internet, maar hen hangt een nieuwe maatregel op het gebied van de zogeheten mededinging van Europees Commissaris Neelie Kroes boven het hoofd. Zij wil de oneigenlijke concurrentie op internet tegengaan tussen de commerciële omroep en de – gesubsidieerde - publieke omroep.

Ook benadrukte men een scheve verhouding tussen enerzijds de dagbladen, die de content leveren voor het nieuws, en anderzijds de publieke omroepen die daar –meestal onbetaald- gebruik van maken. Dit terwijl de publieke omroepen wel en de dagbladen niet van overheidswege worden gesubsidieerd.

Daarnaast is het steeds lastiger om auteursrechten op internet te beschermen. In combinatie met de kredietcrisis vraagt deze situatie om 'een nieuw verdienmodel' ten gunste van auteursrechthebbers, zo concludeerde men rond de tafel.

De vraag diende zich aan hoe de overheid in dit krachtenveld moet opereren. Is het een taak van de overheid om auteursrechten, en de daarmee samenhangende inkomsten, meer bescherming te bieden? Moet de overheid financieel bijspringen en de dagbladen net als de publieke omroep gaan subsidiëren? Is het een oplossing als de overheid nieuwsvoorzieningen op internet subsidieert? Komt de persvrijheid dan in het geding? Deze laatste vraag was eigenlijk een non-issue, omdat men die immers ook niet stelt als het om de persvrijheid van de gesubsidieerde omroepen gaat, zo was de conclusie. Integendeel, de persvrijheid komt juist in het geding als de overheid in tijden van crisis *niet* bijspringt.

Ten tweede wees men op een ander verdienmodel voor inkomsten uit de markt. Zoals de popindustrie door het downloaden van muziek met succes uitwijkt naar hogere inkomsten uit concerten en merchandising, zo zouden ook de dagbladen en omroepen andere kanalen kunnen aanboren. Daarbij gingen de gedachten onder meer uit naar innovatieve vormen van distributie en financiële deals met Google.

Het zijn kwesties waar men niet alleen in Nederland, maar vermoedelijk in de gehele EU mee kampt. De lidstaten zouden de handen op Europees niveau ineens kunnen slaan.

Ad 's Gravesande vroeg kandidaat-Europarlementariërs Thijs Berman (PvdA), Cornelis Visser (CDA) en Dennis de Jong (SP) om een reactie op bovenstaande conclusies uit het rondetafelgesprek. Deze reageerden in breder verband op het spanningsveld tussen de bescherming die cultuur en media nodig hebben enerzijds, en het Europa van de vrije markt anderzijds.

Aan het subsidiariteitsbeginsel, dat bepaalt dat hetgeen op nationaal niveau kan gebeuren niet op Europees niveau geregeld mag worden, wilde geen van hen tornen. Het overkoepelende cultuurbeleid van de EU moet een aanvulling blijven op het cultuurbeleid van de afzonderlijke lidstaten en die moeten ook de vrijheid behouden om met subsidies en andere vormen van overheidssteun de eigen cultuur en media te beschermen. De SP ging een stap verder en wilde de invloed van het marktdenken in de EU zo mogelijk terugdringen ten gunste van de culturele autonomie van de lidstaten. De Jong beloofde de aanwezigen zich met name teweeg te stellen tegen de nieuwe maatregel waarmee Neelie Kroes de vrijheid van de publieke omroepen kan aantasten. Visser maakte zich sterk voor het auteursrecht. Een lastige strijd als het gaat om nieuwe media, benadrukte hij. "De druk van lobbypartijen om het internet vrij van auteursrechten te maken is gigantisch."

In een gesproken column gooide Marc Verstappen (artistiek directeur van kunstencentrum Villanella en de samenwerkende Leidseplein-theaters) de knuppel in het hoenderhok. Waarom is juist Nederland, anders dan België, zo bevreesd voor bemoeizucht van Europa? In het land dat hij kent als 'een van de meest betuttelende landen' lijkt het motto: 'eigen betutteling eerst!' van kracht. Hij hield de aanwezigen voor dat het geen zin heeft zich sterk te maken voor behoud en bescherming van het bestaande. "De ontwikkelingen hebben u al links en rechts ingehaald." Jongeren een gratis krantenabonnement geven, zoals de Franse president Sarkozy bedacht, heeft weinig zin als zij het nieuws liever en sneller van internet halen. En als zelfs de popindustrie zich heeft neergelegd bij het illegaal downloaden van muziek, heeft bescherming van auteursrechten in feite geen toekomst meer. "U moet in deze ontwikkelingen mee-evolueren en inzien dat nationale grenzen vervagen. Reguliere scheidslijnen vallen steeds meer weg. De kunstwereld is internationaal en interdisciplinair, kunstenaars zijn kosmopolieten en het *world wide web* onttrekt zich sowieso aan grenzen." Belangrijk vindt Verstappen verder de solidariteit met nieuwe lidstaten, die vaak ver te zoeken is.

Na deze column richtte men zich op de Europese culturele agenda voor de toekomst, waarvoor Kunsten '92 een voorzet gaf. Met aandacht voor het opheffen van de kloof tussen de hoogdravende Europese ambities op het gebied van cultuur enerzijds en anderzijds de belemmeringen die het realiseren van die ambities in de weg staan: gebrek aan budget, lange procedures en ingewikkelde regelgeving. Een grotere betrokkenheid van Nederlandse politici en Nederlandse Europarlementariërs bij het lot van cultuur zou wellicht kunnen helpen. In de afgelopen vijf jaar had geen enkele Nederlandse parlementariër als vast lid zitting in de commissie Cultuur, merkte Ad 's Gravesande op. "Hoe is de verwachting voor de komende periode?" Cornelis Visser benadrukte dat het aantal Europese commissies nu eenmaal groter is dan het aantal Nederlandse Europarlementariërs. "Maar wij rouleren wel degelijk langs deze commissies, ook de commissie Cultuur." Net als hun collega's van de SP, CDA en PvdA, benadrukten ook de kandidaat-Europarlementariërs Ingrid de Caluwé van de VVD en Jaggernath Lachman van de Christenunie dat zij het hart op de juiste plaats hebben als het om cultuur gaat. Waarbij de VVD zich onder meer sterk wil maken voor een vrij verkeer van kunstenaars en de Christenunie ruimte voor creativiteit als waarde nastreeft.

Tot slot kreeg het publiek de kans een variatie aan onderwerpen voor de Europese culturele agenda aan te dragen. Zoals de Europese bureaucratie rond de mobiliteit van kunstenaars die een pijndossier is, het Esperanto dat al dan niet alsnog de Europese taal zou moeten zijn, en de wereldwijde macht van Google met het oog op de selectie van informatie voor de gebruiker. Meer informatie over de Europese verkiezingsprogramma's is te vinden op de websites van de politieke partijen.

